

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (dešimtoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. gegužės 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra žemės ūkio politika – Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) parama kaimo plėtrai – Reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 – Taikymas *ratione temporis* – 72 straipsnis – Su investicijomis susijusių operacijų trukmė – Finansuojamos investicinės operacijos esminis pakeitimas – Vykdamas EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją įsigytas objektas, kurį paramos gavėjas išnuomoja trečiajam asmeniui – Bendros žemės ūkio politikos finansavimas, valdymas ir stebėseną – Reglamentas (EB) Nr. 1306/2013–54 ir 56 straipsniai – Valstybių narių pareiga susigrąžinti dėl pažeidimo arba aplaidumo nepagrįstai išmokėtas sumas – Pažeidimo sąvoka – Susigrąžinimo procedūros pradėjimas“

Byloje C-580/17

dėl 2017 m. rugsėjo 27 d. *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija) nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. spalio 4 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Mittetulundusühing Järvelaev

prieš

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)

TEISINGUMO TEISMAS (dešimtoji kolegija),

kurį sudaro dešimtosios kolegijos pirmininko pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininkas K. Lenaerts, teisėjai F. Biltgen ir E. Levits (pranešėjas),

generalinis advokatas M. Wathelet,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Estijos vyriausybės, atstovaujamos, N. Grünberg,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Aquilina ir E. Randvere,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: estų.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai (OL L 277, 2005, p. 1) 72 straipsnio, 2005 m. birželio 21 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo (OL L 209, 2005, p. 1) 33 straipsnio 1 dalies, 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 71 straipsnio 1 dalies ir 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1290/2005 ir (EB) Nr. 485/2008 (OL L 347, 2013, p. 549), 56 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Järvelaev Mittetulundusühing* (toliau – *Järvelaev*) ir *Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet* (Žemės ūkio registro ir informacijos tarnyba, Estija) (toliau – PRIA) ginčą dėl vykdančios Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) finansuojamą operaciją pagal *Leader* kryptį, nurodytą Reglamente Nr. 1698/2005, nepagrįstai išmokėtų sumų susigrąžinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 1698/2005

- 3 Reglamento Nr. 1698/2005 61 ir 62 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:
 - „(61) Taikant subsidiarumo principą ir atsižvelgiant į išimtis, turėtų būti numatytos nacionalinės taisyklės dėl išlaidų atitikimo reikalavimams.
 - (62) Siekiant užtikrinti veiksmingą, sąžiningą ir tvarią EŽŪFKP paramą, reikėtų numatyti nuostatas, garantuojančias ilgalaikius su investicijomis susijusius veiksmus, ir vengti Fondo naudojimo nesąžiningai konkurencijai atsirasti.“
- 4 Šio reglamento 2 straipsnyje „Sąvokų apibrėžimai“ nustatyta:

„Šiame reglamente:

<...>

h) paramos gavėjas – valstybinis ar privatus veiklos vykdytojas, įstaiga arba firma, kurie atsako už veiksmų atlikimą arba paramos gavimą;

<...>“

- 5 Šio reglamento 71 straipsnio „Reikalavimus atitinkančios išlaidos“ 3 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Taisyklės dėl išlaidų atitikimo reikalavimams nustatomos nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgiant į šiuo reglamentu nustatytas specialias sąlygas tam tikroms kaimo plėtros priemonėms.“

- 6 To paties reglamento 72 straipsnyje „Su investicijomis susijusių operacijų trukmė“ numatyta:

„1. Nepažeidžiant įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas taisyklių, kaip apibrėžta Sutarties 43 ir 49 straipsniuose, valstybė narė užtikrina, kad investicinė operacija bus toliau finansuojama iš EŽŪFKP, jei per penkerius metus nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą nepadaromas esminis tos operacijos pakeitimas, kuris:

- a) paveikia jos pobūdį ar įgyvendinimo reikalavimus arba suteikia pernelyg didelį pranašumą įmonei ar viešajai įstaigai;
- b) įvyksta dėl infrastruktūros objekto nuosavybės pobūdžio pasikeitimo arba dėl gamybinės veiklos nutraukimo ar perkėlimo į kitą vietą.

2. Netinkamai [nepagrįstai] išmokėtos sumos susigrąžinamos pagal [Reglamento Nr. 1290/2005] 33 straipsnį.“

- 7 Reglamento Nr. 1698/2005 74 straipsnyje „Valstybių narių pareigos“ nustatyta:

„1. Siekiant užtikrinti, kad Bendrijos finansiniai interesai būtų veiksmingai apsaugoti, valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus pagal [Reglamento Nr. 1290/2005] 9 straipsnio 1 dalį.

2. Valstybės narės kiekvienai kaimo plėtros programai paskiria šias institucijas:

- a) valdymo instituciją, kuri gali būti valstybinė arba privati įstaiga, veikianti nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu, arba tą užduotį atlikti ir būti atsakinga už atitinkamos programos valdymą gali valstybė narė;
- b) akredituotą mokėjimo agentūrą, kaip apibrėžta [Reglamento Nr. 1290/2005] 6 straipsnyje;
- c) sertifikavimo įstaigą, kaip apibrėžta [Reglamento Nr. 1290/2005] 7 straipsnyje.

<...>“

Reglamentas Nr. 1290/2005

- 8 Reglamento Nr. 1290/2005 33 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės atlieka finansinius patikslinimus, reikiamus dėl kaimo plėtros operacijų ar programų pažeidimų ar jų vykdymo aplaidumo, visiškai ar iš dalies nutraukiant atitinkamą Bendrijos finansavimą. Valstybės narės atsižvelgia į nustatytų pažeidimų pobūdį bei sunkumą ir EŽŪFKP finansinių nuostolių lygį.

2. Kai Bendrijos lėšos jau buvo išmokėtos gavėjui, jas susigrąžina akredituotos mokėjimo agentūros pagal savo nustatytas išieškojimo procedūras ir jos yra dar kartą panaudojamos pagal 3 dalies c punktą.

<...>

10. Komisijai atliekant finansinį patikslinimą neįtakojami valstybės narės įsipareigojimai išieškoti pagal 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento Nr. 659/1999, nustatančio išsamias EB Sutarties 93 straipsnio taikymo taisykles [(OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339)], 14 straipsnį sumas, kurias ji sumokėjo įnešdama savo finansinį įnašą.“

Reglamentas (EB) Nr. 1974/2006

- 9 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006, nustatančio išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles (OL L 368, 2006, p. 15), 48 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Atsižvelgdamos į [Reglamento Nr. 1698/2005] 74 straipsnio 1 dalį, valstybės narės užtikrina, kad visas jų numatomas įgyvendinti kaimo plėtros priemonės būtų galima tikrinti ir kontroliuoti. Šiuo tikslu valstybės narės nustato kontrolės vykdymo tvarką, kuri galėtų pagrįstai užtikrinti, kad tinkamai laikomasi tinkamumo kriterijų ir kitų įsipareigojimų.“

Reglamentas Nr. 1303/2013

- 10 Reglamento Nr. 1303/2013 71 straipsnio „Veiksmų tęstinumas“ 1 dalyje numatyta:

„Pagal veiksmą, kurį sudaro investicijos į infrastruktūrą arba gamybinės investicijos, skirtas [Europos struktūrinių ir investicijų] fondų įnašas gražinamas, jeigu per penkerius metus nuo galutinio mokėjimo paramos gavėjui arba per valstybės pagalbos taisyklėse, jei jos taikomos, nustatytą laikotarpį, įvyksta bet kuris iš šių veiksnių:

- a) gamybinė veikla nutraukiama arba perkeliama už programos įgyvendinimo teritorijos ribų;
- b) pasikeičia infrastruktūros objekto nuosavybės teisės, todėl įmonė arba viešojo sektoriaus subjektas įgyja nederamą pranašumą;
- c) iš esmės pasikeičia veiksmo pobūdis, tikslai arba įgyvendinimo sąlygos ir tai pakenkia pradiniam jo tikslams.

Neteisėtai pagal veiksmą sumokėtas sumas valstybė narė susigražina proporcingai laikotarpiui, kuriuo reikalavimai nebuvo įvykdyti.

Valstybės narės gali sutrumpinti pirmoje pastraipoje nustatytą terminą iki trejų metų atvejais, susijusiais su MVĮ padarytų investicijų arba sukurtų darbo vietų išlaikymu.“

- 11 Šio reglamento 152 straipsnio „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“ 1 dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas neturi įtakos paramos, kurią Komisija patvirtino remdamasi [2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentu] (EB) Nr. 1083/2006 [„nustatančiu bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančiu Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 (OL L 210, 2006, p. 25),] arba kitais teisės aktais, kurie taikomi tai paramai 2013 m. gruodžio 31 d., tolesniam teikimui arba keitimui, įskaitant visas paramos arba jos dalies nutraukimą. Tas reglamentas ir tokie kiti taikytini teisės aktai ir toliau taikomi tai paramai arba susijusiems veiksams po 2013 m. gruodžio 31 d. iki jų užbaigimo. Taikant šią dalį parama apima veiksmų programas ir didelės apimties projektus.“

Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013

- 12 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Reglamentas Nr. 1698/2005 (OL L 347, 2013, p. 487), 88 straipsnyje nurodyta:

„Reglamentas [Nr. 1698/2005] panaikinamas.

Reglamentas [Nr. 1698/2005] ir toliau taikomas veiksams, įgyvendinamiems pagal programas, kurias Komisija pagal tą reglamentą patvirtino iki 2014 m. sausio 1 d.“

Reglamentas Nr. 1306/2013

- 13 Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Visų dėl pažeidimo arba aplaidumo nepagrįstai išmokėtų sumų atveju valstybės narės reikalavimą paramos gavėjui jas sugrąžinti pateikia per 18 mėnesių nuo to laiko, kai mokėjimo agentūra arba už susigrąžinimą atsakinga įstaiga patvirtina ir, atitinkamais atvejais, gauna tikrinimo ataskaitą ar panašų dokumentą, kuriame nurodyta, kad padarytas pažeidimas. Atitinkamos sumos įregistruojamos mokėjimo agentūros skolininkų knygoje reikalavimo grąžinti sumas pateikimo metu.“

- 14 Šio reglamento 56 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Jei aptinkami kaimo plėtros veiksmų arba programų vykdymo pažeidimai arba aplaidumas jas vykdant, valstybės narės atlieka finansinį patikslinimą visiškai arba iš dalies panaikindamos atitinkamą Sąjungos finansavimą. Valstybės narės atsižvelgia į nustatytų pažeidimų pobūdį bei sunkumą ir EŽŪFKP finansinių nuostolių mastą.“

- 15 Šio reglamento 119 straipsnyje nurodyta:

„1. Reglamentai [1978 m. vasario 20 d. Tarybos reglamentas] (EEB) Nr. 352/78 [dėl užstatų, depozitų ir garantijų, pateiktų pagal bendrąją žemės ūkio politiką ir vėliau negrąžintų, kreditavimo (OL L 50, 1978, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 3 t., p. 197)], [1994 m. sausio 24 d. Tarybos reglamentas] (EB) Nr. 165/94 [dėl Bendrijos nuotolinių stebėjimų bendro finansavimo ir iš dalies keičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 3508/92, nustatantį tam tikrų Bendrijos pagalbos schemų integruotą administravimo ir kontrolės sistemą (OL L 24, 1994, p. 6)], [1998 m. gruodžio 15 d. Tarybos reglamentas] (EB) Nr. 2799/98, [nustatantis žemės ūkio politikos priemones dėl euro (OL L 349, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 24 t., p. 226)], [2000 m. balandžio 17 d. Tarybos reglamentas] (EB) Nr. 814/2000 [dėl bendrosios žemės ūkio politikos informacinių priemonių (OL L 100, 2000, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 29 t., p. 22)], [Nr. 1290/2005] ir [2008 m. gegužės 26 d. Tarybos reglamentas] (EB) Nr. 485/2008 [dėl valstybių narių atliekamo sandorių, sudarančių Europos žemės ūkio garantijų fondo finansavimo sistemos dalį, patikrinimo (OL L 143, 2008, p. 1)] panaikinami.

Tačiau [Reglamento Nr. 1290/2005] 31 straipsnis ir atitinkamos įgyvendinimo taisyklės galioja toliau iki 2014 m. gruodžio 31 d.

2. Nuorodos į panaikintus reglamentus laikomos nuorodomis į šį reglamentą ir skaitomos pagal III priede pateiktą atitikties lentelę.“

- 16 Reglamento Nr. 1306/2013 121 straipsnyje nustatyta:

„1. Šis reglamentas įsigalioja jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną.

Jis taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d.

2. Tačiau šios nuostatos taikomos taip:

- a) 7, 8, 16, 25, 26 ir 43 straipsniai – nuo 2013 m. spalio 16 d.;
- b) 18 ir 40 straipsniai – išlaidoms, patirtoms nuo 2013 m. spalio 16 d.;
- c) 52 straipsnis – nuo 2015 m. sausio 1 d.“

- 17 Iš Reglamento Nr. 1306/2013 119 straipsnio 2 dalies, siejamos su šio reglamento III priede pateikta atitikties lentelė, matyti, kad nuorodos į Reglamento Nr. 1290/2005 33 straipsnį laikomos nuorodomis į Reglamento Nr. 1306/2013 54 ir 56 straipsnius.

Estijos teisė

- 18 2014 m. lapkričio 19 d. *Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus* (Europos Sąjungos bendros žemės ūkio politikos įgyvendinimo įstatymas) (RT I 2014, 3) 111 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Jei išmokėjus paramą paaiškėja, kad dėl pažeidimų ar aplaidumo parama išmokėta be teisinio pagrindo, be kita ko, kai ji naudojama ne pagal paskirtį, paramos gavėjas (jei taikoma, atrinktas per atrankos procedūrą) turi grąžinti visą paramą arba dalį jos, laikydamasis [reglamentuose Nr. 1303/2013 ir Nr. 1306/2013] bei kituose taikytinuose Sąjungos teisės aktuose nustatytų sąlygų ir terminų.“

- 19 Minėto įstatymo 131 straipsnyje nurodyta:

„Parama, skirta pagal iki 2015 m. sausio 1 d. galiojusį Europos Sąjungos bendros žemės ūkio politikos įgyvendinimo įstatymą, susigražinama laikantis šiame įstatyme nustatytų sąlygų ir pagal jame nustatytą procedūrą.“

- 20 2010 m. rugsėjo 27 d. *Põllumajandusministri määrus nr 92 – Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord* (Žemės ūkio ministro nutarimas Nr. 92 „Pagal *Leader* priemonę vietos interesų grupės skiriamos paramos ir projektų paramos skyrimo sąlygos, detali prašymo skirti paramą pateikimo ir jo nagrinėjimo procedūra“) (RT I 2010, 71, 538, toliau – Nutarimas Nr. 92) 35 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Nuo prašymo suteikti projekto paramą pateikimo iki tol, kol praeis penkeri metai nuo tos dienos, kai PRIA išmokėjo paskutinę paramos dalį, prašytojas ar paramos gavėjas PRIA ir vietos interesų grupėi nedelsdamas raštu praneša apie savo adreso bei kontaktinių duomenų pasikeitimą ir turi gauti PRIA ir vietos interesų grupės sutikimą šiais klausimais:

- 1) dėl su veiksmais arba investicijų objektu susijusių pakeitimų. Jei PRIA ar vietos interesų grupė mano esant reikalinga, be kita ko, reikia pateikti naujo kainos pasiūlymo nuorašą ar suplanuotų veiksmų numatomų sąnaudų skaičiavimą;
- 2) dėl kitų aplinkybių, susijusių su projekto paramos gavimu ar panaudojimu, dėl kurių prašyme nurodyti duomenys nebeišsamūs ar klaidingi.

<...>“

21 Minėto nutarimo 36 straipsnio 3 dalies 1 punkte numatyta:

„Paramos gavėjas privalo panaudojus projekto paramą įsigytą investicijų objektą išlaikyti savo žinioje ir naudoti pagal paskirtį bent penkerius metus po to, kai PRIA išmokėjo paskutinę paramos dalį.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 22 *Järvelaev* yra pelno nesiekianti asociacija, kurios tikslas – išsaugoti buriavimo tradicijas Vertsjervo ežere (Estija). Ši asociacija pateikė paraišką dėl paramos pagal Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytos *Leader* krypties priemones, kad galėtų įsigyti tradicinį žvejybinį burinį laivą ir reikalingą įrangą.
- 23 Paramos paraiškoje *Järvelaev* taip pat išreiškė savo ketinimą įsigijusi aptariamą burinį laivą sukurti darbo vietų regione ir sudaryti laivo įgulą, taip pat informuoti PRIA ir vietos interesų grupę apie visus pasikeitimus, susijusius su burinio laivo naudojimu. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos, nors naujų darbo vietų sukūrimas nebuvo teisės aktuose nustatytas reikalavimas, jis buvo vienas iš kriterijų, kuriais remiantis paraiškos buvo vertinamos siekiant jas reitinguoti.
- 24 2011 m. rugsėjo 6 d. PRIA generalinio direktoriaus sprendimu *Järvelaev* buvo skirta prašoma parama.
- 25 2014 m. gruodžio 4 d. atlikusi *Järvelaev* patikrinimą PRIA konstatavo, kad ši asociacija pagal 2014 m. liepos 1 d. sudarytą sutartį penkeriems metams išnuomojo gavus paramą įsigytą žvejybinį burinį laivą kitai pelno nesiekiančiai asociacijai *Mittetulundusühing Kaleselts* (toliau – *Kaleselts*).
- 26 Tokiomis aplinkybėmis 2015 m. sausio 27 d. sprendimu PRIA pareikalavo *Järvelaev* grąžinti faktiškai išmokėtą paramą, motyvuodama tuo, kad ji buvo panaudota ne pagal paskirtį ir ne siekiant nurodyto tikslo. PRIA visų pirma pažymėjo, kad pagal Nutarimo Nr. 92 36 straipsnio 3 dalies 1 punktą *Järvelaev* privalėjo įvykdžius finansuojamą investicinę operaciją įsigytą objektą turėti savo žinioje bent penkerius metus nuo paskutinės paramos dalies išmokėjimo dienos.
- 27 2015 m. balandžio 14 d. sprendimu PRIA atmetė dėl šio sprendimo *Järvelaev* pateiktą prieštaravimą.
- 28 *Järvelaev* pateikė *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas, Estija) skundą dėl 2015 m. sausio 27 d. PRIA sprendimo panaikinimo. *Järvelaev* tvirtino, kad, pirma, nacionalinės teisės aktuose nereikalaujama, kad paramos gavėjas finansuotą objektą naudotų tik pats, ir, antra, darbo vietų sukūrimas paramos paraiškoje nurodytas tik kaip papildomas tikslas, o pagrindinis tikslas buvo naudoti burinį laivą kaimo turizmo paslaugų plėtrai ar siekiant šias paslaugas teikti rinkai, taigi pirmasis nurodytas tikslas nebūtinai turėjo būti įgyvendintas. *Järvelaev* taip pat pabrėžė, kad jai buvo sudėtinga pačiai įdarbinti darbuotojus, todėl žvejybinio burinio laivo nuoma buvo garantija, kad jis bus naudojamas pagal sutartyje dėl paramos numatytą paskirtį, ir taip bus įvykdyti Nutarime Nr. 92 nustatyti reikalavimai.
- 29 2016 m. sausio 11 d. *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas) atmetė skundą, motyvuodamas tuo, kad paramos paraiškoje nurodytų *Järvelaev* įsipareigojimų ir žvejybinio burinio laivo faktinio naudojimo neatitikimas pateisina PRIA reikalavimą grąžinti sumas, išmokėtas kaip paramą.
- 30 *Järvelaev* pateikė apeliacinį skundą *Tartu Ringkonnakohus* (Tartu apeliacinis teismas, Estija). Šiame teisme *Järvelaev* kaip papildomus įrodymus pateikė tris darbo sutartis, sudarytas vykstant apeliaciniam procesui, ir nurodė, kad papildomas paramos tikslas sukurti darbo vietas galėjo būti pasiektas per penkerius metus, t. y. per projekto vykdymo laiką.

- 31 2016 m. spalio 20 d. *Tartu Ringkonnakohus* (Tartu apeliacinis teismas) atmetė šiuos papildomus įrodymus ir apeliacinį skundą ir paliko galioti *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas) sprendimą.
- 32 *Järvelaev* pateikė kasacinį skundą *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija) ir prašė panaikinti *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas) ir *Tartu Ringkonnakohus* (Tartu apeliacinis teismas) sprendimus.
- 33 Pažymėjusi, kad remiantis Nutarimo Nr. 92 36 straipsnio 3 dalies 1 punkto tekstu negalima daryti vienareikšmės išvados, jog projekto paramos gavėjas objektą, įsigytą gavus šią paramą, turi naudoti tik pats, *Järvelaev* tvirtina, kad nagrinėjamu atveju nuomininkui nebuvo perleista išimtinė teisė valdyti žvejybinį burinį laivą ir ji pati išrašinėjo sąskaitas, susijusias su šio burinio laivo naudojimu. Be to, *Järvelaev* teigia, kad neturėjo pareigos sukurti darbo vietas ir kad šių darbo vietų sukūrimas, nurodytas paramos paraiškoje, yra galbūt atsirasiančių pasekmių prognozė, jei paraiška būtų patenkinta, o ne tvirtas įsipareigojimas.
- 34 Galiausiai *Järvelaev* pabrėžia, kad vykstant teismo procesui ji nutraukė burinio laivo nuomos sutartį.
- 35 Šiomis aplinkybėmis *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar susigrąžinant pagal *Leader* priemonę suteiktą projekto paramą tuo atveju, kai parama skirta 2011 m. rugsėjo 6 d., paskutinė dalis išmokėta 2013 m. lapkričio 19 d., pažeidimas konstatuotas 2014 m. gruodžio 4 d., o sprendimas susigrąžinti paramą priimtas 2015 m. sausio 27 d., atsižvelgiant į veiksmų tęstinumą taikytinas [Reglamento Nr. 1698/2005] 72 straipsnis, ar [Reglamento Nr. 1303/2013] 71 straipsnio 1 dalis? Ar tokiomis aplinkybėmis susigrąžinimo pagrindas yra [Reglamento Nr. 1290/2005] 33 straipsnio 1 dalis, o gal [Reglamento Nr. 1306/2013] 56 straipsnis?
2. a) Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad taikytinas Reglamentas Nr. 1698/2005: ar panaudojus pagal *Leader* priemonę skirtą projekto paramą įsigyto investicijų objekto (burinio laivo) nuoma, kai paramą gavusi pelno nesiekianti organizacija jį išnuomoja kitai pelno nesiekiančiai organizacijai, kuri burinį laivą naudoja tiems patiems veiksams, kuriems vykdyti suteikta parama paramos gavėjui, laikoma esminiu pakeitimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies a punktą, paveikiančiu veiksmų pobūdį ar įgyvendinimo reikalavimus arba suteikiančiu nepagrįstą pranašumą įmonei? Ar tam, kad būtų įvykdyta nepagrįsto pranašumo sąlyga, valstybės narės mokėjimo agentūra turi nustatyti, koks buvo konkretus pranašumas? Jei taip, ar nederamas pranašumas gali būti tai, kad faktinis investicijų objekto naudotojas nebūtų gavęs projekto paramos, jei būtų pateikęs tokio pat turinio prašymą?
- b) Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad taikytinas Reglamentas Nr. 1303/2013: ar panaudojus pagal *Leader* priemonę skirtą projekto paramą įsigyto investicijų objekto (burinio laivo) nuoma, kai paramą gavusi pelno nesiekianti organizacija jį išnuomoja kitai pelno nesiekiančiai organizacijai, kuri burinį laivą naudoja tuo pačiu būdu, kuriam suteikta parama paramos gavėjui, laikoma investicijų pobūdžio, tikslų arba įgyvendinimo sąlygų esminiu pasikeitimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1303/2013 71 straipsnio 1 dalies c punktą, pakenkiančiu pradiniams investicijų tikslams?
3. a) Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad taikytinas Reglamentas Nr. 1698/2005: ar panaudojus pagal *Leader* priemonę skirtą projekto paramą įsigyto investicijų objekto (burinio laivo) nuoma, kai paramos gavėjas jį išnuomoja kitai pelno nesiekiančiai organizacijai, kuri burinį laivą naudoja tiems patiems veiksams, kuriems vykdyti suteikta parama paramos gavėjui, laikoma esminiu pakeitimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies b punktą, įvykstančiu dėl infrastruktūros objekto nuosavybės pobūdžio pasikeitimo arba dėl

gamybinės veiklos nutraukimo ar perkėlimo į kitą vietą, atsižvelgiant į tai, kad burinio laivo nuosavybės teisės nepasikeičia, tačiau paramos gavėja yra nebe tiesioginė, o netiesioginė jo savininkė ir gauna pajamų iš jo nuomos, o ne teikdama prašyme nurodytą paslaugą?

- b) Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad taikytinas Reglamentas Nr. 1303/2013: ar panaudojus pagal *Leader* priemonę skirtą projekto paramą įsigyto investicijų objekto (burinio laivo) nuoma, kai paramą gavusi pelno nesiekianti organizacija jį išnuomoja kitai pelno nesiekiančiai organizacijai, kuri burinį laivą naudoja tiems patiems veiksams, kuriems vykdyti suteikta parama paramos gavėjui, laikoma infrastruktūros objekto nuosavybės teisės pasikeitimu, dėl kurio įmonė įgyja nederamą pranašumą, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1303/2013 71 straipsnio 1 dalies b punktą, atsižvelgiant į tai, kad burinio laivo nuosavybės teisės nepasikeičia, tačiau paramos gavėja yra nebe tiesioginė, o netiesioginė jo savininkė ir gauna pajamų iš jo nuomos, o ne teikdama prašyme nurodytą paslaugą? Ar tam, kad būtų įvykdyta nepagrįsto pranašumo sąlyga, valstybės narės mokėjimo agentūra turi nustatyti, koks buvo konkretus pranašumas? Jei taip, ar nederamas pranašumas gali būti tai, kad faktinis investicijų objekto naudotojas nebūtų gavęs projekto paramos, jei būtų pateikęs tokio pat turinio prašymą?
4. Ar nacionalinės teisės akte, kuriame reglamentuojama *Leader* priemonė, paramos gavėjui gali būti nustatytas įpareigojimas penkerius metus išlaikyti savo žinioje investicijų objektą griežtesnėmis sąlygomis, nei numatytos Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalyje arba Reglamento Nr. 1303/2013 71 straipsnio 1 dalyje?
5. Jei atsakymas į ketvirtąjį klausimą būtų neigiamas: ar nacionalinės teisės akto nuostata, pagal kurią projekto paramos gavėjas privalo panaudojus projekto paramą įsigytą investicijų objektą turėti ir pagal paskirtį naudoti bent penkerius metus po paskutinės paramos dalies išmokėjimo, ir tos nuostatos aiškinimas taip, kad paramos gavėjas privalo pats naudoti investicijų objektą, suderinami su Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalimi ir Reglamento Nr. 1303/2013 71 straipsnio 1 dalimi?
6. Ar situacija, kai paramos gavėjas nevykdo veiksmo, kuris pagal *Leader* priemonę reglamentuojanti nacionalinės teisės aktą nebuvo privalomas, tačiau kurį paramos gavėjas nurodė savo prašyme skirti paramą pateiktoje „veiksmų ir investicijų tikslų ir veiklos rūšių santraukoje“ ir kuris buvo vienas iš kriterijų, kuriais vadovaujantis prašymai buvo vertinami siekiant juos reitinguoti, laikoma pažeidimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1290/2005 33 straipsnio 1 dalį ir Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnį?
7. Jei atsakymas į šeštąjį klausimą būtų teigiamas: ar susigrąžinimas tampa neteisėtas dėl to, kad vykdomas nepraėjus penkeriems metams nuo paskutinio mokėjimo, o vykstant teismo procesui dėl susigrąžinimo paramos gavėjas pašalina pažeidimą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- ³⁶ Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar investicinės operacijos, kuri, kaip pagrindinėje byloje, buvo patvirtinta ir finansuojama EŽŪFKP 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, tęstinumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnį, ar į Reglamento Nr. 1303/2013 71 straipsnio 1 dalį. Jam taip pat kyla klausimas, ar įgyvendinant šią operaciją nepagrįstai išmokėtų sumų susigrąžinimas, vykdomas pasibaigus šiam programavimo laikotarpiui, t. y. po 2014 m. sausio 1 d., turi būti grindžiamas Reglamento Nr. 1290/2005 33 straipsnio 1 dalimi, ar Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsniu.

- 37 Pirma, kalbant apie nuostatas, kuriomis remiantis turi būti vertinamas patvirtintos ir 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu EŽŪFKP finansuojamos investicinės operacijos tęstinumas, pažymėtina, kad vykdant tokią operaciją išmokėta parama skirta Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytiems tikslams įgyvendinti; šiame reglamente įtvirtintos bendrosios nuostatos, reglamentuojančios EŽŪFKP veikimą minėtu laikotarpiu. Darytina išvada, kad tokios operacijos tęstinumas būtinai turi būti vertinamas atsižvelgiant į šio reglamento nuostatas.
- 38 Šios išvados nepaneigia aplinkybė, kad Reglamentas Nr. 1698/2005 nuo 2014 m. sausio 1 d. panaikintas Reglamentu Nr. 1305/2013. Be to, šio reglamento 88 straipsnio antroje pastraipoje nurodyta, kad Reglamentas Nr. 1698/2005 ir toliau taikomas veiksmams, įgyvendinamiems pagal programas, kurias Komisija pagal tą reglamentą patvirtino iki 2014 m. sausio 1 d.
- 39 Antra, dėl klausimo, kuris reglamentas taikomas susigrąžinant sumas, nepagrįstai išmokėtas vykdant patvirtintą ir 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją, kai susigrąžinimas atliekamas po 2014 m. sausio 1 d., kaip yra pagrindinėje byloje, pažymėtina, kad, remiantis Reglamente Nr. 1306/2013, kuriuo buvo panaikintas Reglamentas Nr. 1290/2005, 121 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa, šis reglamentas įsigalioja jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną, t. y. 2013 m. gruodžio 20 d., o jo 121 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nurodyta, kad jis taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d.
- 40 Tiesa, nukrypstant nuo šių nuostatų, Reglamente Nr. 1306/2013 119 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nurodyta, kad Reglamente Nr. 1290/2005 31 straipsnis ir atitinkamos įgyvendinimo taisyklės galioja toliau iki 2014 m. gruodžio 31 d. Be to, Reglamente Nr. 1306/2013 121 straipsnio 2 dalyje numatyta atidėti tam tikrų jo straipsnių taikymą.
- 41 Vis dėlto vykdant patvirtintą ir 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją nepagrįstai išmokėtų sumų susigrąžinimui netaikoma nė viena iš šių nukrypti leidžiančių nuostatų.
- 42 Taigi į pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad investicinės operacijos, kuri, kaip pagrindinėje byloje, buvo patvirtinta ir finansuojama EŽŪFKP 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, tęstinumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Reglamente Nr. 1698/2005 72 straipsnio nuostatas. Tais atvejais, kai vykdant šią operaciją nepagrįstai išmokėtos sumos susigrąžinamos pasibaigus minėtam programavimo laikotarpiui, t. y. po 2014 m. sausio 1 d., šis susigrąžinimas turi būti grindžiamas Reglamente Nr. 1306/2013 56 straipsniu.

Dėl antrojo klausimo a punkto ir trečiojo klausimo a punkto

- 43 Antrojo klausimo a punktu ir trečiojo klausimo a punktu, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar tai, kad paramos, skirtos vykdant pagal Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytą *Leader* kryptį EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją, kaip pagrindinėje byloje, gavėjas išnuomoja gavus šią paramą įsigytą objektą trečiajam asmeniui, kuris šį objektą naudoja tiems patiems veiksmams, kuriems vykdyti suteikta parama paramos gavėjui, laikoma esminiu šios finansuojamos investicinės operacijos pakeitimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamente Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies a arba b punktus. Jis taip pat nori sužinoti, ar tam, kad būtų konstatuotas nepagrįstas pranašumas, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 72 straipsnio 1 dalies a punktą, kompetentinga nacionalinė institucija turi nustatyti, koks buvo konkretus nepagrįstas pranašumas. Galiausiai jis klausia, ar nepagrįstas pranašumas gali būti tai, kad faktinis investicijų objekto naudotojas nebūtų gavęs paramos, jei būtų pats pateikęs paramos paraišką.
- 44 Visų pirma reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas neprivalo tiksliai kvalifikuoti pagrindinėje byloje nagrinėjamų pasikeitimų. Iš tikrųjų tai padaryti gali tik nacionalinis teismas. Teisingumo Teismo uždavinys yra tik pateikti šiam teismui Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris jam būtų naudingas priimant

sprendimą nagrinėjamoje byloje. Tai reiškia, kad Teisingumo Teismas gali pateikti tam tikrus paaiškinimus, kurie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui padėtų atliekant vertinimą (pagal analogiją, kiek tai susiję su 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl struktūrinių fondų (OL L 161, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 14 sk., 1 t., p. 31), 30 straipsnio 4 dalimi, žr. 2013 m. lapkričio 14 d. Sprendimo *Comune di Ancona*, C-388/12, EU:C:2013:734, 19 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 45 Be to, Reglamento Nr. 1260/1999 30 straipsnio 4 dalies a ir b punktuose nurodytos sąlygos sujungtos jungtuku „ir“, tačiau taip nėra Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose pateiktų sąlygų atveju, taigi tam, kad būtų padarytas atitinkamos investicinės operacijos esminis pakeitimas, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, nereikalaujama, kad būtų įvykdytos abi nurodytos sąlygos.
- 46 Iš tiesų minėtoje 72 straipsnio 1 dalyje išvardytos kelios alternatyvios sąlygos; dvi sąlygos pateiktos šios nuostatos a punkte ir dvi – b punkte, ir kiekviena iš jų prireikus galima pagrįsti išvadą, kad per šioje nuostatoje numatytą penkerių metų laikotarpį padarytas esminis finansuojamos investicinės operacijos pakeitimas, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą.
- 47 Tokiomis aplinkybėmis pažymėtina, jog atsižvelgiant į tai, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalyje nusprendė pridurti būdvardį „esminis“, siekdamas įvardyti atitinkamą pakeitimą, darytina išvada, jog tam, kad šis pakeitimas patektų šios nuostatos taikymo sritį, jo mastas turi būti tam tikro dydžio (pagal analogiją žr. 2013 m. lapkričio 14 d. Sprendimo *Comune di Ancona*, C-388/12, EU:C:2013:734, 35 punktą).
- 48 Taigi reikia patikrinti, pirma, ar aptariamas pakeitimas atitinka Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas sąlygas, kad jis turi įvykti dėl infrastruktūros objekto nuosavybės pobūdžio pasikeitimo arba dėl gamybinės veiklos nutraukimo ar perkėlimo į kitą vietą. Nagrinėjant šias sąlygas reikia įvertinti veiksnius, dėl kurių įvyko aptariamas pakeitimas ir kurie dėl to yra šio pakeitimo priežastys (pagal analogiją žr. 2013 m. lapkričio 14 d. Sprendimo *Comune di Ancona*, C-388/12, EU:C:2013:734, 21 punktą).
- 49 Nagrinėjamu atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad gamybinė veikla būtų nutraukta ar perkelta į kitą vietą. Iš tiesų net po to, kai buvo išnuomotas, vykdamas pagrindinėje byloje nagrinėjamą investicinę operaciją įsigytas objektas ir toliau buvo naudojamas tai pačiai veiklai vykdyti, kuri buvo numatyta paramos paraiškoje.
- 50 Be to, dėl galimo infrastruktūros objekto nuosavybės pobūdžio pasikeitimo pažymėtina, kad, skirtingai nei ankstesniame punkte aptarta sąlyga, ši sąlyga susijusi ne su aptariamo infrastruktūros objekto naudojimu, bet su jo savininko statusu. Taigi tai, kad savininkas pagal sutartį suteikia trečiajam asmeniui tam tikrų teisių į infrastruktūros objektą, įskaitant, jei reikia, išimtinę teisę juo naudotis tam tikrą laikotarpį, savaime nereiškia šio infrastruktūros objekto nuosavybės pobūdžio pasikeitimo.
- 51 Nagrinėjamu atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad teisės, kurias *Järvelaev* suteikė asociacijai *Kaleselts*, buvo vien sutartinio pobūdžio, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 52 Antra, reikia išnagrinėti, ar aptariamas pakeitimas priskirtinas prie kurio nors iš šio reglamento 72 straipsnio 1 dalies a punkte minėtų atvejų, t. y. turi būti paveiktas investicinės operacijos pobūdis ar įgyvendinimo reikalavimai arba įmonei ar viešajai įstaigai turi būti suteiktas nepagrįstas pranašumas, nes šie atvejai susiję su nagrinėjamo pakeitimo poveikiu (pagal analogiją žr. 2013 m. lapkričio 14 d. Sprendimo *Comune di Ancona*, C-388/12, EU:C:2013:734, 22 punktą).

- 53 Taigi prieš konstatuojant, kad įvyko ar neįvyko esminis pakeitimas, reikia patikrinti, ar nagrinėjamas pakeitimas lėmė nepagrįstą pranašumą ir (arba) turėjo įtakos pobūdžiui ar įgyvendinimo reikalavimams (pagal analogiją žr. 2013 m. lapkričio 14 d. Sprendimo *Comune di Ancona*, C-388/12, EU:C:2013:734, 32 punktą).
- 54 Kalbant apie sąlygą, susijusią su aptariamais investiciniams operacijos pobūdžiu ir įgyvendinimo reikalavimais, pasakytina, kad reikia atsižvelgti į priemonės, pagal kurią ši operacija finansuota, tikslą – plėtoti ir teikti rinkai kaimo turizmo paslaugas.
- 55 Šis tikslas yra dalis bendresnio *Leader* krypties tikslo – skatinti regionų plėtrą kaimo vietovėse. Šiuo aspektu pažymėtina, kad, remiantis Reglamento Nr. 1698/2005 61 straipsniu, šia programa pirmiausia siekiama finansuoti vietos plėtros strategijas, skirtas aiškiai nustatytioms subregioninėms kaimo teritorijoms. Tai reiškia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos operacijos pakeitimai turi būti vertinami atsižvelgiant į šį siekį visų pirma užtikrinti iš anksto apibrėžtos teritorijos plėtrą, skatinant kaimo turizmo paslaugas.
- 56 Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjama parama pirmiausia buvo skirta siekti iš anksto apibrėžtos teritorijos plėtros tikslo, vien aplinkybė, kad įgyvendinant projektą, su kuriuo susijusi pagrindinėje byloje nagrinėjama finansuojama investicinė operacija, už šį projektą atsakingą subjektą, t. y. *Järvelaev*, pakeitė kitas subjektas – *Kaleselts*, savaime nereiškia, kad šis tikslas nebuvo pasiektas ir kad dėl to padaryti šios operacijos pobūdžio ar įgyvendinimo reikalavimų tam tikro masto pakeitimai.
- 57 Taigi vien tai, kad vykdomą finansuojamą investicinę operaciją išigytytas objektas buvo išnuomotas, neleidžia daryti išvados, kad padarytas investiciniams operacijos pobūdžio ar įgyvendinimo reikalavimų pakeitimas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies a punktą.
- 58 Vis dėlto toks savininko pakeitimas nuomininku siekiant įvykdyti operaciją ir tai, kad nesukurta darbo vietų, nors tai numatyta pradinėje atrankos procedūroje dėl paramos skyrimo, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo šeštajame klausime, yra aplinkybės, galinčios pagrįsti išvadą, kad operacijos pobūdis ar įgyvendinimo reikalavimai pakito, jei dėl šių aplinkybių reikšmingai sumažėja galimybės pasiekti šios operacijos tikslą, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2013 m. lapkričio 14 d. Sprendimo *Comune di Ancona*, C-388/12, EU:C:2013:734, 37 punktą).
- 59 Galiausiai dėl Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies a punkte numatytos sąlygos, pagal kurią finansuojamos investiciniams operacijos tęstinumas reiškia, kad įmonei ar viešajai įstaigai neturi būti suteikta nepagrįsto pranašumo, pažymėtina, kad šioje nuostatoje minimas įmonei suteiktas pranašumas, taigi tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, tokio pranašumo suteikimas infrastruktūros objekto savininkui arba asociacijai, kuriai šis savininkas objektą išnuomojo, galėtų būti esminis tokios operacijos pakeitimas, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.
- 60 Vis dėlto, net esant nepagrįsto pranašumo buvimo įrodymų, paramos gavėjas turi turėti galimybę įrodyti, kad gavus paramą išigytyto objekto nuoma nesuteikė pranašumo jam ar faktiniam objekto naudotojui.
- 61 Kiek tai susiję su paramos gavėju, tokio pranašumo buvimas ir apimtis vertintini atsižvelgiant į galimus pinigines ar kitokios naudos, kurią šis gavėjas turėjo gauti įvykdęs operaciją, skirtumus, t. y. turi būti įvertinta iš pradžių numatyta nauda ir iš pakeistos operacijos jo gauta nauda. Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, be kita ko, ar pinigines įplaukas, kurias *Järvelaev* galėjo gauti, eksploatuodama gavus paramą išigytytą burinį laivą, būtų panašios į sumas, kurias *Kaleselts* jai moka kaip atlygį už šio burinio laivo nuomą, nes, kaip nurodyta šio sprendimo 47 punkte primintoje jurisprudencijoje, tik tam tikro masto skirtumas laikytinas esminiu operacijos pakeitimu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalį.

- 62 Be to, neatmetama galimybė, kad aptariamo objekto nuoma suteikia nepagrįstą pranašumą jo faktiniam naudotojui, nes naudodamasis turtu, kurį gavusi paramą įsigijo kita asociacija, jis gali gauti pajamų, kurių nebūtų gavęs, jei negalėtų naudotis šiuo objektu. Be to, nepagrįstą pranašumą taip pat galima konstatuoti tuo atveju, kai nuomos mokestis buvo nustatytas ne pagal rinkos sąlygas. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės nustatyti, ar *Kaleselts* mokėtas nuomos mokestis iš esmės skyrėsi nuo to, kurį ji būtų mokėjusi už panašaus laivo nuomą kitam savininkui, ne *Järvelaev*.
- 63 Dėl klausimo, ar siekdama konstatuoti, kad suteiktas nepagrįstas pranašumas, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies a punktą, kompetentinga nacionalinė institucija turi nustatyti, koks buvo konkretus pranašumas, pirmiausia pažymėtina, kad pagal Reglamento Nr. 1698/2005 74 straipsnio 1 ir 2 dalis, siekdamas užtikrinti veiksmingą Sąjungos finansinių interesų apsaugą, valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus ir kiekvienai kaimo plėtros programai paskiria kompetentingas institucijas ir apibrėžia valdymo institucijos ir kitų įstaigų funkcijas.
- 64 Be to, Reglamento Nr. 1974/2006 48 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad atsižvelgdamos į Reglamento Nr. 1698/2005 74 straipsnio 1 dalį valstybės narės užtikrina, kad visas jų numatomas įgyvendinti kaimo plėtros priemonės būtų galima tikrinti ir kontroliuoti, ir šiuo tikslu nustato kontrolės vykdymo tvarką, kuri galėtų pagrįstai užtikrinti, kad tinkamai laikomasi tinkamumo kriterijų ir kitų įsipareigojimų.
- 65 Pažymėtina, kad kompetentinga nacionalinė institucija negali konkrečiu atveju tinkamai įvertinti, ar suteiktas nepagrįstas pranašumas, jei negali nustatyti, koks konkrečiai yra tas pranašumas. Konkrečiai kalbant, neidentifikavusi pranašumo, ji negalės įvertinti, ar jis pagrįstas, ar ne.
- 66 Darytina išvada, kad tuo atveju, kai kompetentingos nacionalinės institucijos prašoma išsiaiškinti, ar įmonei arba viešajai įstaigai suteiktas nepagrįstas pranašumas, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalies a punktą, ji būtinai turi nustatyti, koks yra konkretus nepagrįstas pranašumas.
- 67 Dėl klausimo, ar svarbi aplinkybė, kad vykdant aptariamą finansuojamą investicinę operaciją įsigyto objekto faktinis naudotojas nebūtų gavęs paramos, jei pats būtų pateikęs paramos paraišką, pasakytina, kad ši aplinkybė negali būti svarbiausia vertinant, kaip nurodyta šio sprendimo ankstesniame punkte, ar subjekto, pakeitusio paramos gavėją, kad būtų įgyvendinta operacija ir naudojančio vykdant šią operaciją finansuotą infrastruktūros objektą, įgytas pranašumas yra pagrįstas, ar ne. Jei nustatoma, kad šis subjektas būtų galėjęs gauti tokią pat paramą, jei būtų pateikęs paramos paraišką (nagrinėjamu atveju tai turės nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), ši aplinkybė galėtų patvirtinti, kad nėra nepagrįsto pranašumo, tačiau toks pranašumas turi būti nustatomas atsižvelgiant į šio sprendimo ankstesniame punkte minėtą vertinimą.
- 68 Į antrojo klausimo a punktą ir trečiojo klausimo a punktą reikia atsakyti, kad tai, jog paramos, skirtos vykdant pagal Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytą *Leader* kryptį EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją, kaip pagrindinėje byloje, gavėjas išnuomoja gavus šią paramą įsigytą objektą trečiajam asmeniui, kuris šį objektą naudoja tiems patiems veiksams, kuriems vykdyti suteikta parama gavėjui, gali būti laikoma finansuojamos investicinės operacijos esminiu pakeitimu, kaip jis suprantamas pagal šio reglamento 72 straipsnio 1 dalį; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas nagrinėjamos bylos faktines ir teisines aplinkybes šios nuostatos a ir b punktuose nurodytų alternatyvių sąlygų aspektu. Siekdama konstatuoti, kad įmonei ar viešajai įstaigai suteiktas nepagrįstas pranašumas, kaip jis suprantamas pagal šio reglamento 72 straipsnio 1 dalies a punktą, kompetentinga nacionalinė institucija, prižiūrima kompetentingų nacionalinių teismų, turi nustatyti, koks buvo konkretus nepagrįstas pranašumas. Klausimas, ar, atsižvelgiant į faktines ir teisines aplinkybes, faktinis paramos naudotojas būtų gavęs paramą, jei būtų pats pateikęs paramos paraišką, yra svarbus, tačiau ne lemiamas veiksnys taikant minėto 72 straipsnio 1 dalies a punktą.

Dël antrojo klausimo b punkto ir trečiojo klausimo b punkto

- 69 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrojo klausimo b punktą ir trečiojo klausimo b punktą.

Dël ketvirtojo ir penktojo klausimų

- 70 Keturtoju ir penktuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias vykdant EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją skirtos paramos gavėjas privalo vykdant šią investicinę operaciją įsigytą objektą turėti ir pats naudoti bent penkerius metus po paskutinės paramos dalies išmokėjimo.
- 71 Pirmiausia reikia pažymėti, kad Estijos vyriausybė mano, jog Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalyje numatyto paramos gavėjui taikomo draudimo penkerius metus nuo sprendimo skirti finansavimą nedaryti esminių investicinės operacijos pakeitimų ne visais atvejais pakanka užtikrinti veiksmingą kontrolę, kaip įgyvendinama operacija ir ar parama naudojama pagal paskirtį. Šios vyriausybės teigimu, šis penkerių metų laikotarpis dažnai prasideda anksčiau, nei paramos gavėjas disponuoja įgyvendinant investicinę operaciją įsigytu objektu. Ši vyriausybė taip pat mano, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikia valstybėms narėms tam tikrą diskreciją, nes remiantis minėta nuostata negalima daryti išvados, kad stebėsenos laikotarpis negali viršyti penkerių metų termino nuo sprendimo skirti finansavimą.
- 72 Antra, nepaisydama to, kad Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalyje aiškiai nenumatyta, jog paramos gavėjas turi tuos penkerius metus pats naudoti gavus paramą įsigytą objektą, Estijos Respublika, siekdama užtikrinti veiksmingą ir nuolatinę šio objekto stebėseną, nustatė paramos gavėjo pareigą minėtą laikotarpį turėti šį objektą ir jį naudoti pagal paskirtį.
- 73 Šiuo klausimu, kiek tai susiję su Reglamente Nr. 1698/2005 įtvirtinta paramos gavėjo pareiga tam tikrą laiką turėti ir pačiam naudoti objektą, kaip antai pagrindinėje byloje aptariamą žvejybinį burinį laivą, primintina, kad pagal šio reglamento 72 straipsnio 1 dalį investicinė operacija nebefinansuojama EŽŪFKP, jei per šioje nuostatoje nurodytą penkerių metų laikotarpį padaromas esminis tos operacijos pakeitimas, tenkinantis šios nuostatos a ir b punktuose nurodytas sąlygas.
- 74 Vis dėlto klausimas, ar, remiantis Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalimi, tai, kad paramos gavėjas tokį objektą išnuomoja, reiškia EŽŪFKP finansavimo nutraukimą, turi būti sprendžiamas nagrinėjant kiekvieną konkretų atvejį. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo atsakymo į antrojo klausimo a punktą ir trečiojo klausimo a punktą, reikia įvertinti, ar ši nuoma gali būti laikoma finansuojamos investicinės operacijos pakeitimu, kuriam taikoma viena iš šio 72 straipsnio 1 dalies a arba b punktuose nurodytų sąlygų, ir, jei taip, ar šis pakeitimas yra esminis.
- 75 Darytina išvada, kad nacionalinės teisės normos, pagal kurias visais atvejais galutinis paramos gavimas susiejamas su sąlyga, kad paramos gavėjas turi pats turėti ir naudoti gavus šią paramą įsigytą objektą, ir neleidžiama vertinti, ar konkrečiu atveju šio objekto nuoma yra esminis finansuojamos investicinės operacijos pakeitimas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalį, nesuderinamos su šia nuostata.
- 76 Tiesa, Reglamento Nr. 1698/2005 74 straipsnio 1 dalis suteikia teisę valstybėms narėms priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, siekiant užtikrinti veiksmingą Sąjungos finansinių interesų apsaugą, kiek tai susiję su EŽŪFKP parama kaimo plėtrai. Be to, šio reglamento 71 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje nurodyta, kad valstybės narės yra kompetentingos nustatyti taisykles dėl išlaidų atitikties reikalavimams šioje srityje.

- 77 Vis dėlto nė viena iš šių nuostatų nėra svarbi vertinant ketvirtajame ir penktajame klausimuose nurodytos pareigos suderinamumą su Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalimi.
- 78 Iš tiesų Reglamento Nr. 1698/2005 74 straipsnis, esantis jo VI antraštinėje dalyje „Valdymas, kontrolė ir informavimas“, susijęs su patikrinimais, kuriuos turi atlikti valstybės narės, siekdamos įsitikinti, kad laikomasi EŽŪFKP finansuojamų operacijų teisėtumą reglamentuojančių nuostatų, tarp kurių yra šio reglamento 72 straipsnis.
- 79 Reglamento Nr. 1698/2005 71 straipsnis susijęs su reikalavimais, atsižvelgiant į kuriuos vertintinos išlaidos EŽŪFKP finansavimui gauti; šie reikalavimai skiriasi nuo numatytųjų šio reglamento 72 straipsnyje ir taikomų su investicijomis susijusių operacijų trukmei. Šiomis aplinkybėmis, kadangi minėtame 72 straipsnyje nėra jokių nuostatų, panašių į Reglamento Nr. 1698/2005 71 straipsnio 3 dalį, konstatuotina, kad su šių operacijų trukme susijusios sąlygos nustatytos tik pačiame šiame reglamente, konkrečiai – jo 72 straipsnyje, o ne nacionalinėje teisėje.
- 80 Tokio minėto 72 straipsnio aiškinimo nepaneigia aplinkybė, kad sąvoka „paramos gavėjas“ Reglamento Nr. 1698/2005 2 straipsnio h punkte apibrėžta kaip „valstybinis ar privatus veiklos vykdytojas, įstaiga arba firma, kurie atsako už veiksmų atlikimą arba paramos gavimą“. Šioje nuostatoje vartojami žodžiai „atsako už <...> atlikimą“ turi būti siejami su taikytinu teisiniu pagrindu ir priemonės, pagal kurią įgyvendinama investicinė operacija, tikslu, t. y. iš anksto apibrėžtų teritorijų plėtra. Taigi tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, atitinkamos operacijos trukmė turi būti vertinama atsižvelgiant į minėto reglamento 72 straipsnio 1 dalyje numatytas sąlygas, ypač į sąlygą, susijusią su atitinkamos operacijos pobūdžiu ir jos tinkamo įgyvendinimo reikalavimais, kad būtų pasiektas nurodytas tikslas.
- 81 Antra, dėl bent penkerių metų laikotarpio po paskutinės paramos dalies išmokėjimo, per kurį pagal nacionalinės teisės normas paramos gavėjas privalo turėti ir pats naudoti aptariamą objektą, nes priešingu atveju turės grąžinti išmokėtą paramą, konstatuotina, kad pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalį operacija ir toliau finansuojama EŽŪFKP, jei per penkerius metus nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą nepadaroma esminio tos operacijos pakeitimo, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, taigi paprastai šis laikotarpis yra trumpesnis už numatytąjį minėtose nacionalinės teisės normose.
- 82 Šiomis aplinkybėmis į ketvirtąjį ir penktąjį klausimus reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias vykdant EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją skirtos paramos gavėjas privalo vykdant šią investicinę operaciją įsigytą objektą turėti ir pats naudoti bent penkerius metus po paskutinės paramos dalies išmokėjimo.

Dėl šeštojo klausimo

- 83 Šeštuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad situacija, kai paramos, skirtos vykdant pagal Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytą *Leader* kryptį EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją, gavėjas neįvykdo veiksmo, kurį savo paramos paraiškoje nurodė kaip operacijos dalį ir kuris buvo vienas iš kriterijų, kuriais vadovaujantis paramos paraiškos buvo vertinamos siekiant jas reitinguoti, nors šis kriterijus nėra privalomas pagal atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas, laikoma pažeidimu, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą.
- 84 Nagrinėjamu atveju, kaip nurodyta šio sprendimo 23 punkte, nors naujų darbo vietų sukūrimas buvo vienas iš kriterijų, kuriais vadovaujantis paramos paraiškos buvo reitinguojamos, neginčijama, kad *Järvelaev* savo paraiškoje išreiškė ketinimą sukurti darbo vietų regione ir sudaryti savo žvejybinio burinio laivo įgulą.

- 85 Šiuo klausimu konstatuotina, kad darbo vietų sukūrimas nebuvo paramos skyrimo sąlyga nei pagal Reglamentą Nr. 1698/2005, nei, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagal Estijos teisės aktus. Be to, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad darbo vietų sukūrimas buvo sutartinė pagrindinėje byloje nagrinėjamos paramos skyrimo sąlyga; vis dėlto tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 86 Taigi tai, kad įgyvendinant EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją nesukurta darbo vietų, savaime negali būti laikoma pažeidimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnio pirmą pastraipą.
- 87 Vis dėlto Estijos vyriausybė savo pastabose tvirtina, kad pasirašydama sutartį dėl finansavimo *Järvelaev* įsipareigojo įgyvendinti projektą taip, kaip nurodyta paramos paraiškoje. Kaip pažymėta šio sprendimo 23 ir 84 punktuose, darbo vietų sukūrimas regione ir žvejybinio burinio laivo įgulos sudarymas buvo nurodyti šioje paramos paraiškoje.
- 88 Priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prireikus turės patikrinti, ar pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas *Järvelaev* faktiškai įsipareigojo užtikrinti, kad būtų įgyvendinti abu šie aspektai, t. y. sukurta darbo vietų regione ir sudaryta jos žvejybinio burinio laivo įgula.
- 89 Bet kuriuo atveju, kaip konstatuota šio sprendimo 58 punkte, negalima atmesti galimybės, kad paramos paraiškoje nurodyto veiksmo neįvykdymas, jei tas veiksmas laikytinas esminiu atsižvelgiant į siekiamą tikslą, yra investicinės operacijos, kuriai skirtas finansavimas, esminis pakeitimas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalį. Prireikus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės išnagrinėti tokio neįvykdymo svarbą, atsižvelgdamas į šioje nuostatoje įtvirtintas sąlygas.
- 90 Jei išnagrinėjus būtų nustatyta, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamo kriterijaus neįvykdymas buvo esminis pakeitimas, tai turėtų būti laikoma pažeidimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnio pirmą pastraipą.
- 91 Nors Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad vykdant investicinę operaciją nepagrįstai išmokėtos sumos susigražinamos pagal Reglamento Nr. 1290/2005 33 straipsnį, iš Reglamento Nr. 1306/2013 119 straipsnio, siejamo su šio reglamento III priedu, matyti, kad nuorodos į minėtą 33 straipsnį turi būti suprantamos kaip nuorodos į pastarojo reglamento 56 straipsnį.
- 92 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į šeštąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnio pirmą pastraipą turi būti aiškinama taip, kad situacija, kai paramos, skirtos vykdant pagal Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytą *Leader* kryptį EŽŪFKP finansuojamą investicinę operaciją, gavėjas neįvykdo veiksmo, kurį savo paramos paraiškoje nurodė kaip operacijos dalį ir kuris buvo vienas iš kriterijų, kuriais vadovaujantis paramos paraiškos buvo vertinamos siekiant jas reitinguoti, nors šis kriterijus nėra privalomas pagal atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas, laikoma pažeidimu, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, jei šio veiksmo neįvykdymas lėmė investicinės operacijos esminį pakeitimą, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalį, o tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl septintojo klausimo

- 93 Visų pirma, atsižvelgiant į tai, kas konstatuota šio sprendimo 81 ir 82 punktuose, pasakytina, kad septintajame klausime nurodydamas penkerių metų laikotarpį nuo paskutinės paramos dalies išmokėjimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi omenyje Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalyje minimą laikotarpį.

- 94 Taigi septintuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galiausiai siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama pradėti susigrąžinimo procedūrą nepaėjęs penkeriems metams nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą. Šis teismas taip pat klausia, ar ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama tęsti susigrąžinimo procedūrą, jei vykstant šiai procedūrai paramos gavėjas nutraukia pažeidimą, dėl kurio ši procedūra buvo pradėta.
- 95 Pirma, kalbant apie valstybės narės galimybę pradėti nepagrįstai išmokėtos paramos susigrąžinimo procedūrą nepaėjęs penkeriems metams nuo paskutinės paramos dalies išmokėjimo, primintina, kad pagal Reglamento Nr. 1306/2013 54 straipsnio 1 dalį ir 56 straipsnio pirmą pastraipą valstybė narė, konstatavusi pažeidimą, privalo susigrąžinti nepagrįstai išmokėtą paramą. Konkrečiai kalbant, valstybė narė reikalavimą paramos gavėjui sugrąžinti šią paramą pateikia per 18 mėnesių nuo to laiko, kai mokėjimo agentūra arba už susigrąžinimą atsakinga įstaiga patvirtina ir atitinkamai atvejais gauna tikrinimo ataskaitą ar panašų dokumentą, kuriame nurodyta, kad padarytas pažeidimas.
- 96 Tai reiškia, kad valstybės narės gali ir, siekdamos užtikrinti patikimą Sąjungos išteklių finansinį valdymą, privalo šias sumas susigrąžinti kuo greičiau. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad tai, jog sumas prašoma grąžinti dar nepaėjęs penkeriems metams nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą, neturi įtakos susigrąžinimui.
- 97 Antra, dėl klausimo, ar pagal Sąjungos teisę draudžiama tęsti susigrąžinimo procedūrą, jei vykstant šiai procedūrai paramos gavėjas pašalina pažeidimą, dėl kurio ši procedūra buvo pradėta, pažymėtina, kad, kaip nurodo Komisija, jei paramos gavėjui būtų suteikta galimybė per teismo procesą dėl susigrąžinimo pašalinti įgyvendinant operaciją padarytą pažeidimą, ši galimybė galėtų paskatinti kitus paramos gavėjus daryti pažeidimus, nes jie būtų įsitikinę, kad galės šiuos pažeidimus pašalinti vėliau, kai kompetentingos nacionalinės institucijos juos išaiškins. Taigi tai, kad vykstant teismo procesui dėl susigrąžinimo paramos gavėjas stengiasi nutraukti pažeidimą ar net jį nutraukia, negali turėti įtakos susigrąžinimui.
- 98 Į septintąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama pradėti nepagrįstai išmokėtos paramos susigrąžinimo procedūros nepaėjęs penkeriems metams nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą. Pagal šią nuostatą taip pat nedraudžiama tęsti susigrąžinimo procedūros, jei vykstant šiai procedūrai paramos gavėjas nutraukia pažeidimą, dėl kurio ši procedūra buvo pradėta.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 99 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (dešimtoji kolegija) nusprendžia:

- 1. Investicinės operacijos, kuri, kaip pagrindinėje byloje, buvo patvirtinta ir finansuojama Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, tęstinumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai 72 straipsnio nuostatas. Tais atvejais, kai vykstant šią operaciją nepagrįstai išmokėtos sumos susigrąžinamos pasibaigus minėtam programavimo laikotarpiui, t. y. po 2014 m. sausio 1 d., šis susigrąžinimas turi būti grindžiamas 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio**

politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1290/2005 ir (EB) Nr. 485/2008, 56 straipsniu.

2. Tai, jog paramos, skirtos vykdant pagal Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytą *Leader* kryptį Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) finansuojamą investicinę operaciją, kaip pagrindinėje byloje, gavėjas išnuomoja gavus šią paramą įsigytą objektą trečiajam asmeniui, kuris šį objektą naudoja tiems patiems veiksams, kuriems vykdyti suteikta parama gavėjui, gali būti laikoma finansuojamos investicinės operacijos esminiu pakeitimu, kaip jis suprantamas pagal šio reglamento 72 straipsnio 1 dalį; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas nagrinėjamos bylos faktines ir teisines aplinkybes šios nuostatos a ir b punktuose nurodytų alternatyvių sąlygų aspektu. Siekdama konstatuoti, kad įmonei ar viešajai įstaigai suteiktas nepagrįstas pranašumas, kaip jis suprantamas pagal šio reglamento 72 straipsnio 1 dalies a punktą, kompetentinga nacionalinė institucija, prižiūrima kompetentingų nacionalinių teismų, turi nustatyti, koks buvo konkretus nepagrįstas pranašumas. Klausimas, ar, atsižvelgiant į faktines ir teisines aplinkybes, faktinis paramos naudotojas būtų gavęs paramą, jei būtų pats pateikęs paramos paraišką, yra svarbus, tačiau ne lemiamas veiksnys taikant minėto 72 straipsnio 1 dalies a punktą.
3. Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos tokios nacionalinės teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias vykdant Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) finansuojamą investicinę operaciją skirtos paramos gavėjas privalo vykdant šią investicinę operaciją įsigytą objektą turėti ir pats naudoti bent penkerius metus po paskutinės paramos dalies išmokėjimo.
4. Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad situacija, kai paramos, skirtos vykdant pagal Reglamente Nr. 1698/2005 nurodytą *Leader* kryptį Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) finansuojamą investicinę operaciją, gavėjas neįvykdo veiksmo, kurį savo paramos paraiškoje nurodė kaip operacijos dalį ir kuris buvo vienas iš kriterijų, kuriais vadovaujantis paramos paraiškos buvo vertinamos siekiant jas reitinguoti, nors šis kriterijus nėra privalomas pagal atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas, laikoma pažeidimu, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, jei šio veiksmo neįvykdymas lėmė investicinės operacijos esminį pakeitimą, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1698/2005 72 straipsnio 1 dalį, o tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
5. Reglamento Nr. 1306/2013 56 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama pradėti nepagrįstai išmokėtos paramos susigrąžinimo procedūros nepraėjus penkeriems metams nuo valdymo institucijos sprendimo skirti finansavimą. Pagal šią nuostatą taip pat nedraudžiama tęsti susigrąžinimo procedūros, jei vykstant šiai procedūrai paramos gavėjas nutraukia pažeidimą, dėl kurio ši procedūra buvo pradėta.

Parašai.